

מחקר-ספרות

סימבוליות בשירה המודרנית, מאת חמוטל בריווסקי, סדרת מושג, הוצאת הקיבוץ המאוחד וקרן יהושע רבינוביץ' לאמנויות, 124 עמודים

החל
19.1.2007

שרשרת הזהב, הסונט העברי לדורותיו, סדרת מושג, הוצאת הקיבוץ המאוחד וקרן יהושע רבינוביץ' לאמנויות, 166 עמודים

חמישה ספרונים הופיעו עד כה בסדרה הנאה (בעדיכתם של רות קרטון-בלום, עוזי שביט ויגאל שורץ) העוסקת במושגי יסוד בספרות ובתרבות, בסוגות ובזרמים: השניים שלפני הם האחרונים, וכל אחד מהם עוסק בתחום

שונה מאוד, האחד באסכולה או זרם בינלאומי בתרבות ובספרות, והשני בסוגה ספרותית מסוימת, ועם זאת יש בין שתי המונוגרפיות הקטנות, המחייקות מרובה, הריבה מן המשותף, אף מעבר למקרה של היות המחברות המלומדות שלהן מרצות לספרות באוניברסיטת בךגורדיון.

הספרון הראשון לפי סדר הופעתו הוא פרי עטה של המשוררת והחוקרת חמוטל בריווסקי, והוא עוסק בסימבוליות, אולי האסכולה או הזרם הבינלאומי האחרון האמיתי בתולדות התרבות המערבית (האסכולות של המאה העשרים, כמו הסוריאליזם, הן כבר כולן מיוחדות יותר לארצות מוצאן או לאזור הקרינה המוגבל שלהן). אכן, הסימבוליות, שביסודו הסמל וייקתו למציאות ואף זיקתו למערכת הסמלים הכללית, הוא זרם שעלה בצרפת בשלהי המאה התשע-עשרה – הוא בבחינת נספח לרומנטיקה הצרפתית – וברצו מתחילה בריווסקי את הדיון שלה בסימבוליות הצרפתי, על המגשרים הנודעים שלו, כמו הסונטים של בודלר, "הענוויות", ושל רמבו "תנועות" (הספרון מביא תרגומים שלהם, מפרי עטה של החוקרת).

מצרפת עובר המבוא לסימבוליות בארצות הקרינה של תרבות צרפת, לרוסיה – שם נעשה הסימבוליות לאסכולה חשובה במיוחד – לפולין, גרמניה ואוסטריה, אנגליה וכו' – האמת היא שכמעט כל ספרות לאומית של העת היא העמית דה גרסה משלה לסימבוליות. וכך הספרות העברית, שבדיון בסימבוליות שלה מסתיים המבוא המקיף, כשרמותו של טשרניחובסקי מתבלטת כאן במיוחד. מן ההדגמות שבמבוא נוצרת אנתר לוגיה קטנה של תרגומים ממיטב שירת הסימבר ליום, שבו רבים במיוחד היו הסונטים.

גם בספרון השני, פרי עטה של החוקרת החשובה של הסונט העברי – בעלת כרך המחקר המפורט בתולדותיו ("שכיל הזהב") ואנתולוגיה נרחבת של הסונט העברי הקלאסי ("צירוף וחובים"), טשרניחובסקי הוא דמות מרכזית, כגדול כותבי הסונטים בשירה העברית החדשה, וכמחיה הסונט הקלאסי (וגם מחבר ספר על מייסד הסוגה העברית, הוא עמנואל הרומי).

עוד קודם לעיון בסונטים של טשרניחובסקי ניתנת כאן סקירה על מקורות הסונט באיטליה (למעשה מקורו פרובנסלי, אבל הסונטים הראשונים בעליל מוכרים לנו באיטלקית של המאה ה-13) ועל התפתחותו של הסונט עד הופעתם הראשונה של הסונטים העבריים, סמוך להופעת הבכורה באיטלקית.

ברגמן מלווה את תולדות הסונט בסקירת הפר למוס המאלף ברבר הלגיטימיות של הצורה הייחודית, הודה הזאת, בלשון הקודש, פולמוס שהשיג את שיאו בקריאת התיגר של אצ"ג על הסונטים של טשרניחובסקי בקונטרסו "כלפי תשעים ותשעה".

